

אלימות של בני נוער בדיסקוטקים ובהופעות רוק*

רויטל סלע-שיוביץ

תקציר

מחקר זה בדק את מידת מעורבותם של בני הנוער באלימות בעת בילוי בדיסקוטקים ובהופעות רוק. במסגרת זו נבדקה השפעת המשתנים **קבוצת השכלה** (תלמידים מבתי ספר עיוניים, תלמידים מבתי ספר מקצועיים ובני נוער מחברות רחוב), **מין ושתיית אלכוהול** על מעורבות בסוגי אלימות שונים – אלימות פיזית, אלימות מילולית ואלימות כלפי רכוש. הנתונים נאספו באמצעות שיטת הדיווח העצמי (שאלון שהועבר ל-921 בני נוער בני 15–18 שנים).

הממצאים מראים כי האלימות שכיחה יותר בדיסקוטקים מאשר בהופעות רוק. מידת מעורבותן של חברות הרחוב באלימות הינה הגבוהה ביותר, וזו של התלמידים העיוניים הינה הנמוכה ביותר. קיים קשר מובהק סטטיסטית בין שתיית אלכוהול לבין מעורבות באלימות. מידת המעורבות באלימות פיזית של בני נוער השותים אלכוהול לעיתים קרובות גדולה פי שלושה בהשוואה לאלה שאינם שותים אלכוהול. הממצאים מלמדים כי אף על פי ששתי הזירות – הדיסקוטקים והופעות הרוק – פועלות בהקשר של מוזיקת רוק, הן שונות מבחינת סוג הקהל הנוהג לבלות בהן, מבחינת הדפוסים של שתיית האלכוהול ומבחינת היקף המעורבות באלימות.

---

* המאמר מתבסס על הממצאים של עבודת הדוקטורט של המחברת, שנעשתה בהנחייתם של פרופ' שמחה לנדאו מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים וד"ר מוטי רגב מהאוניברסיטה הפתוחה.

מבוא

מאמר זה דן בהבדלים במידת מעורבותם של בני הנוער באלימות בעת בילוי בדיסקוטקים ובהופעות רוק. סקירת הספרות המחקרית הנוגעת במוזיקת הרוק ובהתנהגות אלימה מראה כי עד כה לא נערכו מחקרים שחקרו את היקף ההתנהגות האלימה, את דפוסיה ואת שכיחותה בזמן אירועי בידור והופעות של להקות רוק.

התיאוריות הקרימינולוגיות המודרניות מדגישות את רמת ה"מיקרו" – חקר הזירה, מאפייניה, והמשתנים המשפיעים על רמת האלימות והפשעה בה. מטרת המאמר היא חקר זירות הבילוי הקשורות למוזיקת רוק. המאמר בוחן את ההבדלים בין דיסקוטקים לבין הופעות רוק מבחינת דפוסי הבילוי של הנוער, שתיית האלכוהול והמעורבות באלימות.

אלימות בזירת הבילוי הגישות התיאורטיות

אחת המגמות המרכזיות כיום בחקר הפשיעה בקרימינולוגיה היא הגישה המצבית. גישה זו הינה גישת "מיקרו", ומטרתה לבחון את זירות הפשיעה עצמן. הספרות המחקרית מראה כי התנהגות אלימה ופשעה אינן מפוזרות בחברה באופן אחיד או מקרי. אירועי פשיעה ואלימות מתרכזים באזורים מסוימים בשכיחות גבוהה יותר מאשר במקומות אחרים. התקבצות אירועי הפשיעה במקומות אלה קשורה למאפיינים הייחודיים של הזירה, ההופכים מקומות אלה ל"מוקדים חמים" (hot spots) של פשע (Weisburd & Green, 1994). לדוגמה, גולדסטיין (Goldstein, 1994) ציין כי שתיית אלכוהול הופכת מקומות בילוי כגון ברים ופאבים ל"מוקדים חמים" של אלימות ופשעה.

מניעת האלימות, על פי הגישה המצבית, מתחילה אם כן במבנה ההזדמנויות בזירה עצמה. מאפייני הזירה כוללים היבטים פיזיים, כלכליים וחברתיים. גישה זו מניחה כי הבנת ההיבטים השונים של זירת הפשע תסייע במסגרת המאמצים למניעת הפשיעה (Clarke, 1995; Sherman, 1995; Weisburd, 1995).

תיאוריית "הפעילויות השגרתיות" דוגלת בגישה המצבית למניעת פשיעה. התיאוריה מתבססת גם על פרספקטיבת "הבחירה הרציונלית", המדגישה את הרציונליות בהחלטת העברין, הפועל על פי שיקולים של רווח והפסד, סיכונים והזדמנויות. בהחלטתו אם לבצע את העברה אם לאו, יתבסס העברין הרציונלי במידה רבה על ניתוח "הפעילות השגרתית" הנעשית על ידי בני האדם בחברה המודרנית. שיקוליו של העברין מעוגנים בהבנתו את דפוסי החיים השגרתיים של סביבתו ובידיעתו אותם. התיאוריה מניחה כי העבריינים פועלים באזורים שבהם מתנהלת פעילות שגרתית, כגון: מרכזי קניות, אזורי עסקים, שכונות מגורים, מוסדות חינוך ומקומות בילוי (Eck & Weisburd, 1995; Felson, 1994). סוג הפעילות העבריינית המתפתח באזורים אלה קשור לאופי השמירה על יעדים אלה ולאופיים של העבריינים הפועלים באופן שגרתית במקומות אלה (Sherman, 1995).

בהתאם לכך, ההתנהגות האלימה בשתי הזירות הקשורות למוזיקת הרוק מתקיימת לצד הפעילות השגרתית של הבילוי – ריקודים, האזנה למוזיקה, שתיית אלכוהול וכדומה. היקף ההתנהגות האלימה וחומרתה קשורים למידת השמירה על הזירות ולסוג בני הנוער הנוהגים לבלות במקומות אלה.

דפוסי בילוי בהקשר של מוזיקת רוק

הדיון בהתנהגות אלימה בדיסקוטקים ובהופעות רוק מחייב הבחנה בהבדלים בדפוסי הבילוי של הנוער בהקשר של מוזיקה. המוזיקה והבילוי בדיסקוטקים ובהופעות רוק הינם אחד המאפיינים המרכזיים בתת-תרבות של בני הנוער. המחקרים מראים כי קיים קשר בין השכלה, מוצא אתני ומעמד חברתי-כלכלי לבין העדפות שונות בתחום המוזיקה, אם כי יש לציין שהגבולות בדפוסי הצריכה בתחום המוזיקה אינם ברורים וחדים עד כדי יצירת תת-תרבויות נפרדות (Dimaggio & Ostrower, 1990). בני נוער מהמעמד הבורגני-הבינוני הלומדים בבתי ספר עיוניים מעדיפים מוזיקת רוק פרוגרסיבית, ולא מסחרית, וכן בילוי בפאבים ובהופעות רוק. לעומתם, בני נוער מהמעמד החברתי-הכלכלי הנמוך הלומדים בבתי ספר מקצועיים מעדיפים מוזיקה רומנטית או מוזיקה לריקודים, וכן בילוי בדיסקוטקים (Frith, 1981; Peterson & Kern, 1996).

להבדלים בדפוסי הבילוי של בני הנוער בדיסקוטקים ובהופעות רוק עשויה להיות השפעה על שכיחות האלימות במקומות אלה. אמיר (1997) מציין כי קיימת השפעה של המשטנים הסוציו-דמוגרפיים של הנוער על ההתנהגות האלימה בזמן הבילוי. מקום הבילוי עלול כך ליהפך לזירה של התנגשות אלימה בין קבוצות שונות ממוצא מעמדי ושכונתי שונה.

הקשר בין השכלה והתנהגות אלימה

סקירת הספרות המחקרית מראה כי ככל שרמת ההשכלה עולה, שכיחותה של ההתנהגות האלימה קטנה (Harris & Knight-Bohnhoff, 1996; Hutchinson et al., 1994; Jenssen & Engesbak, 1994).

הממצאים מראים כי לגיל ולרמת ההשכלה יש קשר שלילי (הפוך) לנכונות לקבל התנהגויות תוקפניות. אנשים משכילים רואים התנהגויות תוקפניות בחומרה רבה יותר ומגדירים אותן כמזיקות יותר בהשוואה לאנשים שאינם בעלי השכלה על-תיכונית (Harris & Knight-Bohnhoff, 1996). מגמה דומה נמצאה גם במחקר אחר שבדק את תפיסת ההתנהגויות התוקפניות בקרב בני תלמידי קולג' ובקרב בני תלמידי תיכון. ממצאי המחקר הראו כי תלמידים בקולג' הגדירו מצבים רבים יותר כהתנהגויות אלימות בהשוואה לתלמידי תיכון (Hutchinson et al., 1994).

הקשר בין השכלה ותגובות תוקפניות בא לידי ביטוי גם בעמדות החברתיות כלפי קבוצות של מיעוטים ומהגרים. הממצאים מראים כי אנשים בעלי השכלה נמוכה מגיבים בעוינות רבה יותר כלפי קבוצות של מהגרים בחברה (Jenssen & Engesbak, 1994).

הורוביץ (Horowitz, 1992) מצאה כי קיימים הבדלים בדפוסי ההתנהגות התוקפנית בין תלמידים הלומדים במגמות עיוניות לבין תלמידים הלומדים במגמות מקצועיות. מתבגרים בניס הלומדים בבתי ספר מקצועיים מגיבים יותר באלימות פיזית בהשוואה לתלמידים בבתי ספר עיוניים, הנהגים יותר באלימות מילולית.

גוטפרדסון והירשי (Gottfredson & Hirschi, 1990) מציינים כי מתבגרים בעלי שליטה עצמית נמוכה מתקשים בדרך כלל להסתגל למסגרות שונות ונושרים מבית הספר. מתבגרים אלה הינם אלימים, אימפולסיביים ונהגים ליטול סיכונים המסכנים את עצמם ואת סביבתם. מאפיין נוסף של בעלי שליטה עצמית נמוכה הוא הקושי להתמודד עם קונפליקטים באמצעות שיחה וללא אלימות פיזית.

הבדלים בין המינים

סקירת המחקרים העוסקים בהבדלים בין המינים מבחינת דפוסי ההתנהגות התוקפנית מראה כי קיים קונסנזוס בקרב החוקרים: בניס אלימים יותר מבנות. לבנים יש סיכוי גבוה יותר להיות מעורבים באלימות פיזית ישירה, הן כתוקפנים והן כקורבנות (Baron & Richardson, 1994; Bjorkqvist & Niemela, 1992; Burbank, 1994; Campbell, 1995; Horowitz, 1992; Lagerspetz & Bjorkqvist, 1994; Lang, 1991). המחקרים מראים כי לבנים יש נטייה רבה יותר להגיב באלימות פיזית או להסכים לתגובה אלימה במצב של התגרות. הדבר קשור לדעת החוקרים לתפיסת המאצו המגיב באלימות לנוכח איום על כבודו (Harris, 1995; Ingoldsby, 1991).

מגמה דומה קיימת גם בהקשר של אלימות מילולית – בניס מגיבים באלימות מילולית יותר מאשר בנות. אולם ההבדלים בין המינים בתחום האלימות המילולית קטנים בהשוואה לאלימות הפיזית (Archer, Kilpartric & Bramwell, 1995).

במחקר בין-תרבותי שבדק את דפוסי התוקפנות בקרב נערות מתבגרות נמצא כי תוקפנותן של נערות בכל התרבויות מתבטאת יותר בדרך עקיפה או מילולית, ואילו תגובות של תוקפנות פיזית בקרבן הינן מועטות (Osterman et al., 1998).

גרנפסקי ואוקמה (Garnefski & Okma, 1996) מציינים כי שיעור הבנים המעורבים בהתנהגות אלימה עבריינית גבוה פי שלושה בהשוואה לבנות. כמו כן נמצא כי אלימות בקרב בניס קשורה לבעיות בבית הספר ובלימודים, ואילו אלימות בקרב בנות קשורה לבעיות במערכת היחסים במשפחה.

שתיית אלכוהול והתנהגות אלימה

שתיית אלכוהול נהפכה לדפוס נורמטיבי ותרבותי המהווה חלק מהבילוי בהופעות של להקות רוק ובדיסקוטקים. תוצאות המחקרים הראו שהאלכוהול מהווה גורם מזרז להתנהגות אלימה בזמן בילוי. האלכוהול מפחית עכבות ובכך מקל ומאיץ את הנטייה להגיב באלימות (Bushman & Cooper, 1990; Pernanen, 1991).

ממצאי המחקרים מראים כי קיימים הבדלים מובהקים סטטיסטית בין המינים בנוגע להתנהגות אלימה בהשפעת אלכוהול. כך, נמצא כי אלימות פיזית לאחר שתיית אלכוהול מאפיינת בעיקר מתבגרים בנים. עם זה, ההבדלים בין המינים בנושא זה קטנים יותר בקרב מתבגרים מאשר בקרב מבוגרים (Robbins & Martin, 1993).

מגמה דומה עולה גם ממחקרם של דנקן ועמיתיו (Duncan, Alpert & Duncan, 1997), שמצאו כי התנהגות אלימה לאחר שתיית אלכוהול שכיחה בעיקר בקרב מתבגרים בנים. לעומת זה, נמצא כי שכיחותן של מחשבות אובדניות אצל מתבגרים הנוהגים לשתות אלכוהול דומה בקרב שני המינים. החוקרים מציינים כי בכל דיון לגבי השפעת האלכוהול על התנהגות אלימה חשוב לבחון את דפוסי ההתנהגות שקדמו לשתית האלכוהול. אלימות פיזית לאחר שתיית אלכוהול מאפיינת בעיקר מתבגרים שהגיבו באלימות ובהתנהגות אנטי-סוציאלית גם ללא השפעת האלכוהול (White Brick & Hansell, 1993).

לסיכום, להלן המסקנות המחקריות העיקריות העולות מסקירת הספרות המחקרית, המהוות את הבסיס להשערות המחקר:

1. ההתנהגות האלימה בשתי הזירות הקשורות למוזיקת הרוק מתקיימת לצד הפעילות השגרית של הביילוי – ריקודים, האזנה למוזיקה, שתיית אלכוהול וכדומה. היקף ההתנהגות האלימה וחומרתה קשורים למידת השמירה על הזירות ולסוג בני הנוער הנוהגים לבלות במקומות אלה.
2. שתיית אלכוהול הופכת את מקומות הביילוי ל"מוקדים חמים" (hot spots) של אלימות ופשיעה.
3. קיים קשר בין השכלה, מוצא אתני ומעמד חברתי-כלכלי לבין העדפותיהם של בני הנוער בתחומי המוזיקה והביילוי. בני נוער מהמעמד הבורגני-הבינוני הלומדים בבתי ספר עיוניים מעדיפים מוזיקת רוק פרוגרסיבית, ולא מסחרית, וכן בילוי בפאבים ובהופעות רוק. לעומתם, בני נוער מהמעמד החברתי-הכלכלי הנמוך הלומדים בבתי ספר מקצועיים מעדיפים מוזיקה רומנטית או מוזיקה לריקודים, וכן בילוי בדיסקוטקים.
4. קיימים הבדלים בדפוסי ההתנהגות התוקפנית בין תלמידים הלומדים במגמות עיוניות לבין תלמידים הלומדים במגמות מקצועיות. מתבגרים בנים הלומדים בבתי ספר מקצועיים מגיבים יותר באלימות פיזית בהשוואה לתלמידים בבתי ספר עיוניים, הנוהגים יותר באלימות מילולית.
5. לבנים יש נטייה רבה יותר להגיב באלימות פיזית מאשר לבנות. מגמה דומה קיימת גם בהקשר של אלימות מילולית.

השערות המחקר

1. קיימים הבדלים במידת המעורבות באלימות בין שתי הזירות – הדיסקוטקים והופעות הרוק: מידת המעורבות באלימות בדיסקוטקים תהיה גבוהה יותר מאשר

בהופעות רוק. השערה זו מתבססת על ההבדלים בדפוסי הבילוי של בני הנוער בהקשר של מוזיקת הרוק (Horowitz, 1981; Frith, 1981; Dimaggio & Ostrower, 1990; Peterson & Kern, 1996).

2. קיימים הבדלים בין המינים במידת המעורבות באלימות בדיסקוטקים ובהופעות הרוק גם יחד: מידת מעורבותם של הבנים בסוגי האלימות השונים (פיזית, מילולית וכלפי רכוש) בשתי הזירות תהיה גבוהה בהשוואה לבנות. השערה זו מתבססת על סקירת המחקרים שעסקו בהבדלים בין המינים ברמת האלימות באופן כללי (Archer, Kilpartric, & Bramwell, 1995; Baron & Richardson, 1994; Garnefski & Okma, 1996; Harris, 1995; Ingoldsby, 1991; Lagerspetz & Bjorkqvist, 1994).
3. קיימים הבדלים בין קבוצות השכלה שונות במידת המעורבות בסוגי האלימות השונים הן בדיסקוטקים והן בהופעות רוק: בני נוער שאינם לומדים או שלומדים בבתי ספר מקצועיים יהיו מעורבים יותר באלימות פיזית בשתי הזירות בהשוואה לבני נוער הלומדים בבתי ספר עיוניים, שעיקר מעורבותם תהיה באלימות מילולית. השערה זו מתבססת על הידוע מהספרות המחקרית בנוגע לקשר שבין השכלה להתנהגות תוקפנית (Harris & Knight Bohnhoff, 1996; Horowitz, 1994; Hutchinsson et al., 1994; Jenssen & Engesbak, 1994).
4. קיים קשר חיובי בין שתיית אלכוהול לבין מעורבות באלימות במהלך הבילוי בדיסקוטקים ובהופעות רוק: מידת המעורבות באלימות של בני נוער הנוהגים לשתות אלכוהול בזמן הבילוי תהיה גבוהה בהשוואה לבני נוער שאינם שותים אלכוהול. השערה זו מתבססת על חקר השפעת האלכוהול על התנהגות אלימה (Bushman & Cooper, 1990; Duncan, Alpert & Duncan, 1997; Pernanen, 1991; Robbins & Martin, 1993; White, Brick & Hansell, 1993).

שיטת המחקר

הנתונים במחקר נאספו בחודשים אוקטובר 1997 עד מאי 1998.

מדגם

המדגם נקבע על פי תוכנית דגימה שכבתית עם יחס דגימה של 05. גודל המדגם נקבע באופן שמייצג את האוכלוסייה הקיימת של בני הנוער החילוניים בירושלים, והרכבו מייצג את התפלגותה של אוכלוסייה זו לקבוצות השונות (בתי ספר עיוניים, בתי ספר מקצועיים וחברות רחוב). הנתונים לצורך תכנון המדגם נלקחו ממנהל החינוך בעיריית ירושלים. המדגם כלל 921 בני נוער, על פי החלוקה הבאה:

1. תלמידי בתי ספר עיוניים — 614 תלמידים מכיתות י-יב מ-6 בתי ספר עיוניים (301 בנים ו-313 בנות);
2. תלמידי בתי ספר מקצועיים — 211 תלמידים מכיתות י-יב מ-2 בתי ספר מקצועיים (153 בנים ו-58 בנות);

3. בני נוער שנפלטו ממערכת החינוך – 96 בני נוער מחברות רחוב המשתייכים לאותה קבוצת גיל (15–18 שנים) כמו שתי הקבוצות הלומדות (72 בנים ו-24 בנות).

גיל הנבדקים במדגם הוא 15–18 שנים. להלן התפלגות גיל הנבדקים על פי חלוקה לשנים:

- א. נבדקים בני 15–16 – 8.5% מכלל המדגם (78 בני נוער);
- ב. נבדקים בני 16–17 – 26% מכלל המדגם (240 בני נוער);
- ג. נבדקים בני 17–18 – 65.5% מכלל המדגם (603 בני נוער).

כלי המחקר

לצורך איסוף הנתונים נבנה שאלון אנונימי לדיווח עצמי. השאלון התבסס בחלקו על שאלון מחוץ לארץ בנושא מדדי תוקפנות (Bjorkqvist, Lagerspetz & Osterman, 1992). השאלון עבר תיקוף על ידי ועדת מומחים, שבדקה את השאלון בשני שלבים. בשלב הראשון עבר השאלון תיקוף לפני עריכת מחקר החלוצי (pilot). במסגרת מחקר החלוצי הועבר השאלון למדגם של 60 בני נוער משלוש הקבוצות (תלמידים בבתי ספר עיוניים, תלמידים בבתי ספר מקצועיים ובני נוער מחברות רחוב), שדיווחו את דעתם לגבי ניסוחן של השאלות ואת מידת הבנתם אותן. לאחר עריכת השינויים המתחייבים בעקבות מחקר החלוצי, עבר השאלון תיקוף נוסף ואושר על ידי ועדת המומחים. לכל שאלה היו כמה תשובות אפשריות, והנבדקים התבקשו לבחור את התשובה המתאימה להם ביותר, תוך התייחסות לתקופת הזמן של השנה האחרונה.

השאלון כלל שלושה חלקים: החלק הראשון בדק נתוני רקע (גיל, מין וסוג השכלה). החלק השני בדק את דפוסי הבילוי של בני הנוער בהקשר של מוזיקת רוק ואת שתיית האלכוהול במהלך הבילוי. השאלות בחלק זה היו:

1. האם אתה נוהג לבלות בדיסקוטקים או במועדוני לילה? התשובות: (א) לא, איני נוהג לבלות במקומות אלה. (ב) אני נוהג לבלות במקומות אלה רק לעיתים רחוקות (פעם בחודש או יותר). (ג) אני נוהג לבלות במקומות אלה באופן קבוע (פעם בשבועיים או יותר).
2. האם הלכת לראות הופעה של להקת רוק? התשובות: (א) לא, לא הייתי בהופעה של להקת רוק. (ב) כן, הייתי בהופעה אחת של להקת רוק בשנה האחרונה. (ג) כן, הייתי בשתי הופעות או יותר של מוזיקת רוק בשנה האחרונה.
3. האם אתה נוהג לשתות משקאות אלכוהוליים בזמן הבילוי? התשובות: (א) לא, איני שותה משקאות אלכוהוליים בזמן הבילוי. (ב) אני שותה משקאות אלכוהוליים רק לעיתים רחוקות (פעם בחודשיים או יותר) בזמן הבילוי. (ג) אני שותה משקאות אלכוהוליים לעיתים קרובות בזמן הבילוי.

החלק השלישי בדק את מידת מעורבותם של בני הנוער באלימות בדיסקוטקים ובהופעות רוק. השאלות בחלק זה היו:

4. האם היית מעורב באלימות בדיסקוטק או בסביבתו (כולל אלימות מילולית איומים, קללות; אלימות פיזית דחיפות, מכות; ופגיעה ברכוש שבירה והשחתה של רכוש)? (התשובות: (א) לא, לא הייתי מעורב באלימות במהלך הבילוי בדיסקוטק. (ב) כן, הייתי מעורב באלימות במהלך הבילוי בדיסקוטק.

5. באיזה סוג של אלימות היית מעורב בדיסקוטק או בסביבתו במהלך השנה האחרונה? (ציין את סוג האלימות המשמעותי ביותר שבו היית מעורב). התשובות: (א) לא הייתי מעורב במקרה אלימות. (ב) הייתי מעורב באלימות מילולית (לדוגמה – איומים, קללות). (ג) הייתי מעורב באלימות כלפי רכוש (לדוגמה – שבירה של חפצים, השחתה של רכוש). (ד) הייתי מעורב באלימות פיזית (לדוגמה – דחיפות, בעיטות, מכות).

6. האם היית מעורב באלימות בהופעת רוק או בפסטיבל של מוזיקת רוק במהלך השנה האחרונה? (כולל אלימות מילולית – איומים, קללות; אלימות פיזית – דחיפות, מכות; ופגיעה ברכוש – שבירה והשחתה של רכוש)? (התשובות: (א) לא, לא הייתי מעורב באלימות. (ב) כן, הייתי מעורב באלימות.

7. באיזה סוג של אלימות היית מעורב בהופעת רוק או בפסטיבל של מוזיקת רוק? ציין את סוג האלימות המשמעותי ביותר שבו היית מעורב). התשובות: (א) לא הייתי מעורב במקרה אלימות. (ב) הייתי מעורב באלימות מילולית (לדוגמה – איומים, קללות). (ג) הייתי מעורב באלימות כלפי רכוש (לדוגמה – שבירה של חפצים, השחתה של רכוש). (ד) הייתי מעורב באלימות פיזית (לדוגמה – דחיפות, בעיטות, מכות).

מהימנות

על מנת לבדוק את העקיבות הפנימית של השאלות בנושא של מעורבות באלימות בשתי הזירות (הדיסקוטקים והופעות הרוק), נעשה שימוש במקדם מתאם פירסון.

המתאם למעורבות באלימות בדיסקוטקים הוא $r = .82$, ולגבי מעורבות באלימות בהופעות רוק $r = .92$. התוצאות מעידות כי בשתי זירות הבילוי מידת המהימנות גבוהה.

הליך

לבני הנוער הלומדים בבתי הספר הועבר השאלון במסגרת קבוצתית – הכיתה, ולבני הנוער מחבורות רחוב הועבר השאלון במסגרת קבוצתית או פרטנית, בהתאם לנסיבות. לפני מילוי השאלון ניתן לנבדקים הסבר לגבי סוגי האלימות וכן ניתנו הנחיות לגבי הדירוג של חומרת האלימות. חלק מהנבדקים בקבוצה אחרונה זו היו זקוקים לסיוע בקריאת השאלון ובמילוי. הזמן שנדרש לצורך מילוי השאלון היה כרבע שעה.

מערך המשתנים במחקר

המשתנים המסבירים (הבלתי תלויים)

1. קבוצות השכלה (קטגוריאל) – שלוש קטגוריות: עיונית, מקצועית וחברות רחוב;
2. מין (קטגוריאל) – שתי קטגוריות: בנים ובנות;
3. שתיית אלכוהול (קטגוריאל) – שלוש קטגוריות: כלל לא שותה, שותה לעיתים רחוקות, שותה לעיתים קרובות;
4. בילוי בדיסקוטק (קטגוריאל) – שתי קטגוריות: מבלה בדיסקוטק, לא מבלה בדיסקוטק;
5. בילוי בהופעות רוק (קטגוריאל) – שתי קטגוריות: מבלה בהופעות רוק, לא מבלה בהופעות רוק.

המשתנים המוסברים (התלויים)

1. מעורבות באלימות בדיסקוטקים (קטגוריאל) – שתי קטגוריות: מעורב באלימות, אינו מעורב באלימות;
2. מעורבות באלימות בהופעות רוק (קטגוריאל) – שתי קטגוריות: מעורב באלימות, אינו מעורב באלימות;
3. מעורבות לפי סוגי האלימות בדיסקוטקים (קטגוריאל) – שלוש קטגוריות: אלימות פיזית, אלימות מילולית, אלימות כלפי רכוש;
4. מעורבות לפי סוגי האלימות בהופעות רוק (קטגוריאל) – שלוש קטגוריות: אלימות פיזית, אלימות מילולית, אלימות כלפי רכוש.

הניתוח הסטטיסטי

שלושה מודלים סטטיסטיים שימשו לצורך הניתוח הסטטיסטי:

1. מדד ספירמן – Spearman Rho;
2. מבחן χ^2 ;
3. ניתוח שונות (ANOVA).

הממצאים

בשלב הראשוני של עיבוד הנתונים נבדקה הקטגוריה של בני הנוער שאינם מבלים כלל בדיסקוטקים או בהופעות רוק. מאחר שמדובר בקבוצה קטנה באופן יחסי, ומכיוון שאין בה ייצוג בולט של אחת הקבוצות (קבוצת ההשכלה או המין), הוחלט לצרפה לקבוצת הלא אלימים.

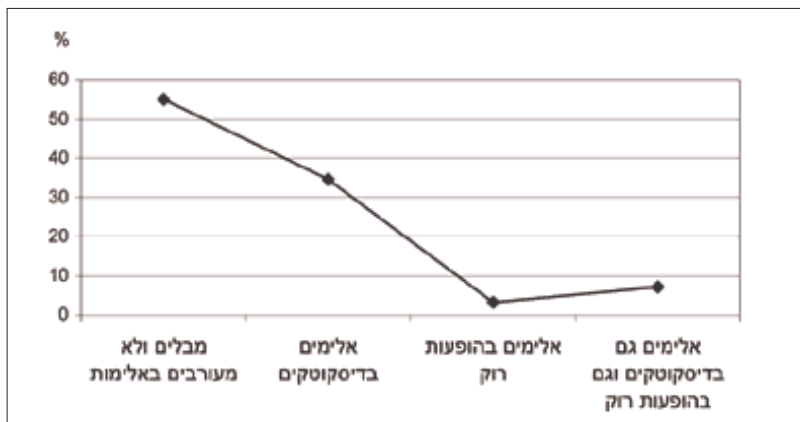
1. אלימות בדיסקוטקים ובהופעות הרוק השוואה בין שתי הזירות

בדיקת הקשר בין מקום הבילוי לבין המעורבות באלימות נעשתה בשני שלבים:

1. בדיקת ההתפלגות של כלל האוכלוסייה על פי מידת המעורבות באלימות במהלך הבילוי;
2. בדיקת הקשר בין מקום הבילוי לבין המעורבות באלימות.

לצורך הבדיקה נעשתה הבחנה בין ארבע קטגוריות: בני נוער שמבלים (בדיסקוטקים ו/או בהופעות רוק) ואינם מעורבים באלימות, בני נוער שהיו אלימים רק בדיסקוטקים, בני נוער שהיו אלימים רק בהופעות רוק, ובני נוער שהיו אלימים גם בדיסקוטקים וגם בהופעות רוק. ההבחנה בין ארבע הקטגוריות נעשתה על פי המשתנים המוסברים **מעורבות באלימות בדיסקוטקים, ומעורבות באלימות בהופעות רוק**. הממצאים מראים כי 34.6% היו מעורבים באלימות רק בדיסקוטקים, בהשוואה ל-3.2% שהיו מעורבים באלימות רק בהופעות. 7.2% מבני הנוער היו מעורבים באלימות גם בדיסקוטקים וגם בהופעות רוק. ממצאים אלה תומכים בהשערה 1.

תרשים 1: מעורבות באלימות בשתי הזירות – דיסקוטקים והופעות רוק

בדיקת המובהקות הסטטיסטית לגבי הקשר בין מקום הבילוי לבין המעורבות באלימות נעשתה באמצעות מדד ספירמן. המשתנים שנמדדו בסולם הסדר הם **מידת הבילוי ומידת המעורבות באלימות** בכל אחת מהזירות. להלן יוצגו הממצאים:

$$\text{Spearman Rho} \quad \text{Prob} > [\text{Rho}] \\ .3241 < .0001$$

תוצאות מדד ספירמן מראות כי קיימים הבדלים מובהקים סטטיסטית בשכיחותן של המעורבות באלימות בין שתי הזירות.

2. אלימות בדיסקוטקים ובהופעות רוק – הבדלים בין המינים

לוח 1 מציג את הנתונים לגבי אלימות בדיסקוטקים. הנתונים מראים כי קיים קשר מובהק סטטיסטית בין מין הנבדק לבין אלימות בדיסקוטקים. מידת מעורבותם של הבנים באלימות גדולה פי שניים בהשוואה למידת מעורבותן של הבנות: כמחצית הבנים היו מעורבים באלימות בדיסקוטקים, בהשוואה לרבע מהבנות. החלוקה לסוגי האלימות מראה כי ההבדל העיקרי הוא באלימות הפיזית. 30.5% מבין הבנים היו מעורבים באלימות פיזית, בהשוואה ל-8.7% מקרב הבנות. הממצאים בלוח 1 תומכים אם כן בהשערה 2.

לוח 1: הבדלים בין המינים במעורבות באלימות בדיסקוטקים (באחוזים) (N= 921)

סוג האלימות	בנים (n=526)	בנות (n=395)
פיזית	30.5	8.7
מילולית	17.5	15.2
פגיעה ברכוש	4.0	1.5
לא מעורבים באלימות	48.0	74.6
סה"כ	100.0	100.0

$$\chi^2 = 83.585 \quad df = 3 \quad p < .0001$$

לוח 2 מציג את הממצאים לגבי אלימות בהופעות רוק. הממצאים מראים כי קיים קשר מובהק סטטיסטית בין מין הנבדק לבין מעורבות באלימות בהופעות רוק. הנתונים מראים כי 15% מהבנים היו מעורבים באלימות, בהשוואה ל-9% מהבנות. ההבדל העיקרי בין המינים הוא בתחום האלימות הפיזית. לעומת זה, בתחומים אלימות מילולית ואלימות כלפי רכוש, הפער בין המינים אינו משמעותי. אם כן, גם הממצאים בלוח 2 תומכים בהשערה 2.

לוח 2: הבדלים בין המינים במעורבות באלימות בהופעות רוק (באחוזים) (N= 921)

סוג האלימות	בנים (n=526)	בנות (n=395)
פיזית	9.1	4.3
מילולית	4.9	3.5
פגיעה ברכוש	1.6	1.8
לא מעורבים באלימות	84.4	90.4
סה"כ	100.0	100.0

$$\chi^2 = 9.504 \quad df = 3 \quad p < .023$$

3. השכלה ומעורבות באלימות

לוח 3 מציג את ההבדלים בין קבוצות ההשכלה מבחינת המעורבות באלימות בדיסקוטקים. הנתונים בלוח 3 מראים כי קיימים הבדלים מובהקים סטטיסטית בין הקבוצות, כשההבדל העיקרי הוא בתחום האלימות הפיזית. כ-45% מהנבדקים המשתייכים לחבורות רחוב היו מעורבים באלימות פיזית בדיסקוטקים. השוואה בין התלמידים העיוניים למקצועיים מראה כי אחוז התלמידים מבתי הספר המקצועיים המעורבים באלימות פיזית (28%) גדול פי שניים בערך מהאחוז המקביל בקרב תלמידי בתי הספר העיוניים (כ-15%). באלימות מילולית ובפגיעה ברכוש אין הבדלים משמעותיים בין הקבוצות. הממצאים בלוח 3 תומכים אם כן בהשערה 3.

לוח 3: מעורבות באלימות בדיסקוטקים לפי קבוצת השכלה (באחוזים) (N= 921)

חבורות רחוב (n=96)	מקצועיים (n=211)	עיוניים (n=614)	סוג האלימות
44.7	28.4	14.8	אלימות פיזית
17.7	18.4	15.6	אלימות מילולית
2.0	4.3	2.6	פגיעה ברכוש
35.6	48.9	67.0	לא מעורבים באלימות
100.0	100.0	100.0	סה"כ

$$\chi^2 = 59.9 \quad df = 6 \quad p < .0001$$

לוח 4 מציג את המעורבות באלימות בהופעות רוק לפי קבוצת השכלה. עיון בנתונים בלוח 4 מראה כי לגבי מעורבות באלימות פיזית אין הבדלים מהותיים בין קבוצות הנבדקים. ניתוח הנתונים לגבי מעורבות באלימות מילולית ואלימות כלפי רכוש מראה כי מידת המעורבות באלימות של התלמידים העיוניים והתלמידים המקצועיים גבוהה במעט ממידת המעורבות באלימות של בני הנוער מחבורות הרחוב. הממצאים לגבי מעורבות באלימות בהופעות רוק אינם תומכים בהשערה 3.

לוח 4: מעורבות באלימות בהופעות רוק לפי קבוצת השכלה (באחוזים) (N= 921)

סוג האלימות	עיוניים (n=614)	מקצועיים (n=211)	חבורות רחוב (n=96)
אלימות פיזית	7.3	6.2	7.1
אלימות מילולית	8.6	5.6	7.2
פגיעה ברכוש	3.4	3.3	1.4
לא מעורבים באלימות	80.7	84.9	84.3
סה"כ	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2 = 23.9 \quad df = 6 \quad p < .626$$

4. אלכוהול ומעורבות באלימות

לוח 5 מציג את הממצאים לגבי אלימות בדיסקוטקים לפי התדירות של שתיית אלכוהול. הנתונים מצביעים על קשר מובהק סטטיסטית בין שתיית אלכוהול לבין מעורבות באלימות בדיסקוטקים. מבין סוגי האלימות השונים ניתן לראות כי הפער הגדול ביותר קיים בתחום האלימות פיזית: כשליש מבני הנוער שנוהגים לשתות אלכוהול לעיתים קרובות היו מעורבים באלימות פיזית, בהשוואה לכחמישית מבין אלה ששותים לעיתים רחוקות וכעשירית מבין אלה שאינם שותים. לגבי האלימות המילולית נמצא כי מידת המעורבות באלימות של בני הנוער ששותים לעיתים קרובות הינה הגבוהה ביותר, ושל התלמידים שאינם שותים כלל – הנמוכה ביותר. יש לציין כי ההבדלים באלימות המילולית בין בני הנוער ששותים אלכוהול לעיתים קרובות לבין אלה שאינם שותים אלכוהול אינם גדולים. עיון בממצאים מראה כי באלימות כלפי רכוש, אחוז המעורבים באלימות שאינם שותים אלכוהול גדול פי 2.5 בהשוואה לאלה ששותים אלכוהול לעיתים קרובות. הממצאים לגבי אלימות פיזית ומילולית תומכים בהשערה 4.

לוח 5: שתיית אלכוהול ומעורבות באלימות בדיסקוטקים (באחוזים) (N=921)

סוג האלימות	שתיית אלכוהול	
	לעיתים קרובות	לעיתים רחוקות
פיזית	34.2	17.9
מילולית	18.4	16.7
פגיעה ברכוש	1.8	1.9
לא מעורב באלימות	45.6	63.5
סה"כ	100.0	100.0

$$\chi^2 = 101.57 \quad df = 6 \quad p < .0001$$

לוח 6 מציג את הממצאים לגבי אלימות בהופעות רוק לפי התדירות של שתיית אלכוהול. הנתונים מראים כי קיים קשר מובהק סטטיסטית בין שתיית אלכוהול לבין מעורבות באלימות בהופעות. בדומה לאלימות בדיסקוטקים, גם כאן, הפער העיקרי קיים בתחום האלימות הפיזית: 12.4% מבני הנוער ששותים אלכוהול לעיתים קרובות מעורבים באלימות, בהשוואה ל-6.1% מבין אלה ששותים לעיתים רחוקות ו-5% מבין אלה שאינם שותים כלל. עיון בתוצאות לגבי אלימות כלפי רכוש מראה כי אין הבדלים בין התלמידים ששותים אלכוהול לבין התלמידים שאינם שותים כלל. הממצאים בלוח 6 תומכים בהשערה 4.

לוח 6: שתיית אלכוהול ומעורבות באלימות בהופעות רוק (באחוזים) (N=921)

סוג האלימות	שתיית אלכוהול		
	לעיתים קרובות	לעיתים רחוקות	כלל לא
פיזית	12.4	6.1	2.2
מילולית	6.0	1.4	1.8
פגיעה ברכוש	1.2	2.1	1.3
לא מעורב באלימות	80.2	90.4	94.7
סה"כ	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2 = 31.65 \quad df = 6 \quad p < .0001$$

ניתוח שונות לגבי אלימות בדיסקוטקים ובהופעות רוק

ניתוח השונות נעשה לגבי כל אחת מהזירות בנפרד. המודל בודק את האפקט שיש לכל אחד מהמשתנים המסבירים בנפרד – מין, קבוצת השכלה ושתיית אלכוהול – על המשתנה המוסבר **מעורבות באלימות** (בכל אחת מהזירות), וכן נבדקת בו האינטראקציה של צירוף של המשתנים מבחינת ההשפעה על המשתנה המוסבר. לוח 7 מציג את תוצאות המודל לגבי אלימות בדיסקוטקים. הממצאים מראים כי כאשר בוחנים כל אחד מהמשתנים בנפרד, מתגלה קשר מובהק בין כל אחד משלושת המשתנים – מין, קבוצת השכלה ושתיית אלכוהול – לבין **מעורבות באלימות בדיסקוטקים**. בדיקת האינטראקציות בין המשתנים מראה כי רק הקשר בין המשתנים **קבוצת השכלה ומין לבין מעורבות באלימות בדיסקוטקים** הינו מובהק סטטיסטית.

לוח 7: ניתוח שונות לגבי מעורבות באלימות בדיסקוטקים (N= 921)

<i>F</i>	<i>MS</i>	<i>df</i>	<i>SS</i>	המשתנה
17.2*	20.22	2	40.44	קבוצה
2.87*	3.37	1	3.37	מין
22.61*	11.30	2	22.61	אלכוהול
6.72*	3.36	2	6.72	קבוצה x מין
2.22	2.61	3	7.82	קבוצה x אלכוהול
3.56	2.93	2	6.84	מין x אלכוהול
.98	1.15	2	2.31	קבוצה x אלכוהול x מין

* $p < .05$

לוח 8 מציג את תוצאות המודל לגבי אלימות בהופעות רוק. הממצאים מראים כי כאשר בוחנים כל אחד מהמשתנים בנפרד, מתגלה כי השפעת המשתנה **קבוצת השכלה** אינה מובהקת סטטיסטית, ואילו השפעת המשתנים **מין** ו**שתיית אלכוהול** הינה מובהקת סטטיסטית אך בצורה גבולית. האינטראקציות בין **מין** לבין **קבוצת השכלה** ובין **שתיית אלכוהול** לבין **קבוצת השכלה** אינן מובהקות סטטיסטית. לעומת זה, האינטראקציה בין שלושת המשתנים מובהקת סטטיסטית. התוצאות של ניתוח השונות מראות כי קיימים הבדלים במעורבות באלימות בין שתי הזירות (ראו ממצאים בלוחות 7 ו-8). ההבדלים העיקריים שנמצאו הם במשתנה **קבוצת השכלה**. הממצאים מראים כי בדיסקוטקים קיימים הבדלים מובהקים סטטיסטית במידת המעורבות באלימות של הקבוצות השונות (עיוניים, מקצועיים וחבורות רחוב), ואילו בהופעות רוק ההבדלים בין הקבוצות אינם מובהקים סטטיסטית.

לוח 8: ניתוח שונות לגבי מעורבות באלימות בהופעות רוק (N= 921)

<i>F</i>	<i>MS</i>	<i>df</i>	<i>SS</i>	המשתנה
.25	.15	2	.30	קבוצה
3.02*	2.02	1	2.02	מין
2.56*	1564	2	3.12	אלכוהול
1.52	928	2	1.85	קבוצה x מין
1.02	.62	3	1.79	קבוצה x אלכוהול
1.43*	2.57	2	1.73	מין x אלכוהול
3.82*	2.32	2	4.65	קבוצה x אלכוהול x מין

* $p < .05$

דין

ממצאי המחקר מראים כי בתחום של אלימות בני הנוער בהקשר של מוזיקת רוק מתקיימות שתי זירות ששונות זו מזו מבחינת מאפייניהן: זירת הדיסקוטקים והזירה של הופעות הרוק. שני מקומות בילוי אלה פועלים אומנם בהקשר של מוזיקת רוק, אך שונים מבחינת סוג הקהל של בני הנוער הנוהג לבלות בהם, דפוסי שתיית האלכוהול והיקף המעורבות באלימות.

תוצאות המחקר מראות כי מידת מעורבותם של בני נוער באלימות בדיסקוטקים גבוהה פי שניים ממידת מעורבותם באלימות בהופעות רוק. ההבדלים שנמצאו בין שתי הזירות מראים כי האלימות בדיסקוטקים לא רק שכיחה יותר, אלא גם חמורה יותר. מידת מעורבותם של בני הנוער באלימות פיזית בדיסקוטקים גבוהה פי שלושה בהשוואה להופעות הרוק. הסבר אפשרי להבדלים ברמת האלימות בין שתי הזירות קשור למאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של קהל המשתתפים. ניתוח הנתונים מראה כי כ-30% מתלמידי בתי הספר העיוניים צפו בהופעות רוק בשנה שלפני עריכת המחקר, בהשוואה ל-15% מתלמידי בתי הספר המקצועיים ומבני הנוער המשתייכים לחבורות רחוב. ממצאים אלה דומים למגמה שנמצאה בספרות המחקרית, שלפיה בני נוער מהמעמד הבורגני-הבינוני הלומדים במגמה עיונית מעדיפים מוזיקת רוק פרוגרסיבית ולא מסחרית ובילוי בהופעות רוק, ואילו בני נוער מהמעמד החברתי-הכלכלי הנמוך הלומדים בבתי ספר מקצועיים מעדיפים מוזיקה רומנטית או מוזיקה לריקודים ובילוי בדיסקוטקים (Dimaggio & Ostrower, 1990; Frith, 1981; Peterson & Kern, 1996).

יש לציין כי ממצאי המחקר מלמדים, בדומה למחקרים קודמים, כי ההבדלים בדפוסי הבילוי של בני הנוער אינם ברורים וחדים עד כדי יצירת תת-תרבויות נפרדות של בני נוער על פי השכלה או מעמד חברתי-כלכלי. ייתכן שההבדלים ברמת האלימות בשתי הזירות קשורים גם לפער בתדירות הבילוי במקומות אלה. התדירות הרבה של הבילוי בדיסקוטקים מגבירה את הסיכוי להופעת האלימות, ולכן מתקבל הבדל שאינו נובע בהכרח רק ממאפייני הבילוי או ממאפייני הבליינים.

ניתן לנתח את ההבדלים במידת מעורבותם של בני הנוער באלימות בשתי זירות הבילוי על פי תיאוריית הפעילויות השגרתיות. התיאוריה מניחה כי העבריינים פועלים על פי שיקולים רציונליים באזורים שבהם מתנהלת פעילות שגרתית (Eck & Weisburd, 1995); אכן, ההתנהגות האלימה בשתי הזירות הקשורות למוזיקת הרוק מתקיימת כחלק מהפעילות השגרתית של הבילוי – ריקודים, האזנה למוזיקה, שתיית אלכוהול וכדומה. תיאוריית הפעילויות השגרתיות גורסת כי סוג הפעילות העבריינית והיקפה קשורים למידת השמירה הנהוגה במקומות אלה ולאופיים של העבריינים הפועלים בהם באופן שגרתית (Sherman, 1995). במחקר הנוכחי לא נבדק סוג השמירה המתקיים בשתי הזירות. יש להניח כי לסוג השמירה ולכמות השומרים יש השפעה על שכיחות האלימות וחומרתה במקומות אלה. ייתכן שבהופעות רוק היקף השמירה גדול יותר ואופייה קפדני יותר – במיוחד לאחר האסון בפסטיבל ערד, בקיץ 1995,

שבו מצאו את מותם שלושה בני נוער – ולכן שכיחות האלימות בהופעות רוק נמוכה בהשוואה לדיסקוטקים. מכאן, שיש לבחון בעתיד את השפעתם של משתנים אלה על רמת האלימות במקומות הביילוי.

הממצאים לגבי מידת המעורבות באלימות של הקבוצות השונות במחקר תואמים את הנחת התיאוריה לגבי הקשר בין פעילות שגרתית של עבריינים בזירה לבין סוג האלימות והיקפה. התנהגות אלימה שכיחה יותר בקרב תלמידים הלומדים בבתי ספר מקצועיים ובקרב בני נוער המשתייכים לחבורות רחוב מאשר בקרב תלמידים הלומדים בבתי ספר עיוניים. אכן, תלמידים הלומדים בבתי ספר מקצועיים וכן בני נוער המשתייכים לחבורות רחוב נוהגים לבלות יותר בדיסקוטקים מאשר בהופעות רוק. לנוכח זה יש להניח כי היקפה הרחב וחומרתה הרבה של ההתנהגות האלימה בדיסקוטקים (בהשוואה להופעות הרוק) קשורים לאופיים של בני הנוער הפועלים באופן שגתי במקומות אלה.

התוצאות של ניתוח השונות הראו כי קיימים הבדלים במעורבות באלימות בין שתי הזירות. ההבדלים העיקריים שנמצאו היו במשתנה **קבוצת השכלה**. הממצאים מראים כי בדיסקוטקים קיימים הבדלים מובהקים סטטיסטית במידת המעורבות באלימות של הקבוצות השונות (עיוניים, מקצועיים וחבורות רחוב), ואילו בהופעות רוק ההבדלים בין הקבוצות אינם מובהקים סטטיסטית. ייתכן כי הסיבה לכך שלא נמצאו הבדלים גדולים בין הקבוצות בהופעות הרוק קשורה לעובדה שבתוך חבורות הרחוב יש קבוצה קטנה של בני נוער שמבחינת המעמד החברתי-הכלכלי משתייכים למעמד הבינוני-הגבוה. בני נוער אלה נשרו מבתי הספר מסיבות אישיות, אולם הם דומים לתלמידים העיוניים מבחינת מאפייניהם החברתיים-התרבותיים ודפוסי הביילוי שלהם, ולכן מידת מעורבותם באלימות בזמן הביילוי קטנה. יש לציין כי מספר בני הנוער מחבורות הרחוב במדגם היה קטן באופן יחסי (כ-10% מכלל המדגם) בהשוואה למספר בני הנוער הלומדים. עובדה זו נובעת מהקושי לאתר בני נוער אלה ולהניעם למלא את השאלון. ייתכן כי קבוצת בני הנוער מחבורות הרחוב שהשתתפה במחקר אינה מייצגת בצורה מלאה את כלל בני הנוער שנפלטו מהמערכת החינוכית.

ההבדלים במידת המעורבות באלימות של בני הנוער מהקבוצות השונות תואמים את הידוע בספרות המחקרית לגבי הקשר בין רמת ההשכלה להתנהגות תוקפנית. מחקרים קודמים הראו כי ככל שרמת ההשכלה עולה, שכיחותה של האלימות קטנה (Harris & Knight-Bohnhoff, 1996; Hutchinson et al., 1994; Jenssen & Engesbak, 1994). תוצאות המחקר הראו כי תלמידים מבתי ספר מקצועיים ובני נוער מחבורות רחוב מגיבים יותר באלימות פיזית בהשוואה לתלמידים מבתי ספר עיוניים, הנוטים יותר לאלימות מילולית. ניתן לנתח את הממצאים לגבי מידת המעורבות הגבוהה באלימות פיזית של בני הנוער מחבורות הרחוב על פי התיאוריה של גוטפרדסון והירשי (Gottfredson & Hirschi, 1990). תיאוריה זו מניחה כי מתבגרים בעלי שליטה עצמית נמוכה הינם אלימים, אימפולסיביים ונוהגים ליטול סיכונים המסכנים את הסביבה ואת עצמם כאחד. מתבגרים אלה מתקשים בדרך כלל להסתגל למסגרות שונות ונושרים

מבית הספר. מאפיין נוסף של בעלי שליטה עצמית נמוכה הוא הקושי להתמודד עם קונפליקטים באמצעות שיחה וללא אלימות פיזית. נתוני המחקר מראים כי עיקר מעורבותם של הנבדקים מחבורות הרחוב באלימות בדיסקוטקים הייתה בתחום האלימות הפיזית, ואילו לגבי אלימות מילולית נמצא כי מידת מעורבותם אינה שונה מזו של התלמידים העיוניים והמקצועיים.

בדיקת ההבדלים בין המינים בהתנהגות האלימה הראתה כי בשתי זירות הבילוי – בדיסקוטקים ובהופעות רוק – ההבדל העיקרי בין הבנים לבנות היה בתחום האלימות הפיזית. לעומת זה, בתחומים אלימות מילולית ואלימות כלפי רכוש, הפער בין הבנים לבנות אינו משמעותי. ממצאים אלה תואמים את הידוע בספרות המחקרית לגבי ההבדלים בין המינים. בנים מגיבים יותר באלימות פיזית בהשוואה לבנות, אולם ההבדלים בין המינים בתחום האלימות המילולית קטנים בהשוואה להבדלים באלימות הפיזית (Archer, Kilpartric & Bramwell, 1995).

גולדסטיין (Goldstein, 1994) מציין כי שתיית אלכוהול הופכת מקומות בילוי כגון ברים ופאבים ל"מוקדים חמים" (hot spots) של אלימות ופשעה. אכן, תוצאות המחקר הראו כי בשתי זירות הבילוי – הופעות רוק ודיסקוטקים – קיים קשר חיובי מובהק סטטיסטית בין שתיית אלכוהול למעורבות באלימות. הממצאים מראים כי שיעור בני הנוער המעורבים באלימות פיזית בקרב אלה ששותים אלכוהול גבוה פי שלושה מהשיעור המקביל בקרב אלה שאינם שותים אלכוהול.

מחקר זה הינו מחקר חלוץ בחקר ההתנהגות האלימה בזירות הבילוי הקשורות למוזיקת רוק. המדגם נערך בקרב בני נוער בירושלים. ייתכן שבערים אחרות, כגון תל אביב או חיפה והקריות (איזור המכונה בתקשורת "עמק האלכוהול"), יתגלו ממצאים שונים. דבר דפוסי הבילוי ומידת המעורבות באלימות של בני הנוער ממסגרות הלימוד השונות.

במחקר הנוכחי לא נבדקו משתנים דוגמת שימוש בסמים והחזקת כלי נשק (כגון אולרים, סכינים וכדומה). יש להניח כי למשתנים אלה, כמו גם למשתנים אחרים הקשורים למאפייני הזירות כגון: גודל הזירה, דרכי הגישה אל הזירה, סוג השמירה המתקיים בשתי הזירות – וכמות השומרים – יש השפעה על מידת מעורבותו של הנוער באלימות במהלך הבילוי. לנוכח זה, מן הראוי לבדוק בעתיד גם את מידת השפעתם של משתנים אלה על התנהגות אלימה בזמן הבילוי.

מקורות

אמיר, מ' (1997). **אלימות בני הנוער דו"ח הועדה המייעצת לועדה הפרלמנטרית בנושא אלימות של בני הנוער**. ירושלים: הכנסת.

Archer, J., Kilpartric, G., & Bramwell, G. (1995). Comparison of two aggression inventories. *Aggressive Behavior*, 21, 371–380.

- Baron, R.A., & Richardson, D.R. (1994). *Aggression* (2nd ed.). New York: Plenum Press.
- Bjorkqvist, K., Lagerspetz, K.M.J., & Osterman, K. (1992). *The direct and indirect aggression scales*. Vasa, Finland: Abo Akademi University, Department of Social Sciences.
- Bjorkqvist, K., & Niemela, P. (1992). New trends in the study of female aggression. In K. Bjorkqvist & P. Niemela (Eds.), *Of mice and women: Aspects of female aggression* (pp. 3–16). San Diego, CA: Academic Press.
- Burbank, V.K. (1994). Cross-cultural perspectives on aggression in women and girls: An introduction. *Sex Roles*, 30(4), 169–175.
- Bushman, B.J., & Cooper, H.M. (1990). Effects of alcohol on human aggression: An integrative research review. *Psychological Bulletin*, 107, 341–354.
- Campbell, A. (1995). A few good men: Evolutionary psychology and female adolescent aggression. *Ethnology and Sociobiology*, 16, 99–123.
- Clarke, R.V. (1995). Situational crime prevention; achievements and challenges. In M. Tonry & D. Farrington (Eds.), *Building a safer society – Strategic approaches to crime prevention, crime and justice: A review of research* (pp. 136–147). Chicago: Chicago University Press.
- Dimaggio, P., & Ostrower, F. (1990). Participation in the arts by black and white Americans. *Social Forces*, 69(3), 753–778.
- Duncan, S.C., Alpert, A.A., & Duncan, T.E. (1997). Alcohol use development and young adult outcomes. *Drug and Alcohol Dependence*, 49(1), 39–48.
- Eck, J.E., & Weisburd, D. (1995). Crime places in crime theory. In J.E. Eck & D. Weisburd (Eds.), *Crime and place: Crime prevention studies* (Vol. 4, pp. 1–35). Monsey, NY: Willow Tree Press, Inc.
- Felson, M. (1994). *Crime and everyday life – Insight and implications for society*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Frith, S. (1981). *Sound effects: Youth, leisure and the politics of Rock' n' Roll*. New York: Pantheon Books.
- Garnefski, N., & Okma, S. (1996). Addiction-risk and aggressive/criminal behavior in adolescence: Influence of family, school and peers. *Journal of Adolescence*, 19, 503–512.
- Goldstein, A. (1994). *The ecology of aggression*. New York: Plenum Press.
- Gottfredson, M.R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Harris, M.B. (1995). Aggressive experiences and aggressiveness: Relationship to ethnicity, gender and age. *Journal of Applied Social Psychology*, 26, 359–870.
- Harris, M.B., & Knight-Bohnhoff, K. (1996). Gender and aggression: perceptions of aggression. *Sex Roles*, 35(1/2), 1–25.
- Horowitz, T. (1992). Gender plus – Aggression, gender and other social variables. *Education and Society*, 10(1), 63–71.

- Hutchinson, R.L., Tess, D.E., Gleckman, A.D., Hagans, C.I., & Recse, I.E. (1994). Students' perceptions of male sexually aggressive behavior as a function of educational level and gender. *Sex Roles, 30*(5/6), 407–422.
- Ingoldsby, B.B. (1991). The Latin American family: Familism vs. machismo. *Journal of Comparative Family Studies, 23*(1), 47–62.
- Jenssen, A.T., & Engesbak, H. (1994). The many faces of education: Why are people with lower education more hostile towards immigrants than people with higher education? *Scandinavian Journal of Education Research, 38*, 33–50.
- Lagerspetz, K.M.J., & Bjorkqvist, K. (1994). Indirect aggression in boys and girls. In R. Huesmann (Ed.), *Aggressive behavior – current perspectives* (pp. 131–146). New York: Plenum Press.
- Lang, S.S. (1991). *Teen Violence*. New York: Franklin Watts.
- Osterman, K., Bjorkqvist, K., Lagerspets, K.J., Kaukiainen, A., Landau, S.F., Fraczek, A., & Caprara, G.V. (1998). Cross-cultural evidence of female indirect aggression. *Aggressive Behavior, 24*(1), 1–8.
- Pernanen, K. (1991). *Alcohol in human violence*. New York: Guilford Press.
- Peterson, R.A., & Kern, R.M. (1996). Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review, 61*, 900–907.
- Robbins, C.A., & Martin, S.S. (1993). Gender, styles of deviance and drinking problems. *Journal of Health and Social Behavior, 34*(4), 302–321.
- Rotenberg, K.J. (1984). Causes, intensity, motives and consequences of children's anger from self-reports. *Journal of Genetic Psychology, 146*, 101–106.
- Sherman, L. (1995). Hot spots of crime and criminal careers of place. In J.E. Eck & D. Weisburd (Eds.), *Crime and place: Crime prevention studies* (Vol. 4, pp. 35–52). Monsey, NY: Willow Tree Press, Inc.
- Weisburd, D. (1995). Measuring immediate spatial displacement: Methodological issues and problems. In J.E. Eck & D. Weisburd (Eds.), *Crime and place: Crime prevention studies* (Vol. 4, pp. 349–361). Monsey, NY: Willow Tree Press, Inc.
- Weisburd, D., & Green, L. (1994). Defining the drug market: The case of Jersey city DMA system. In D.L. Mackenzie & C.D. Uchida (Eds.), *Drug and crime: Evaluating public policy initiatives* (pp. 61–76). Newbury Park, CA: Sage.
- White, H.R., Brick, J., & Hansell, S. (1993). A longitudinal of alcohol use and aggression in adolescence. *Journal of Studies on Alcohol, 11*, 62–77.